

TOMÁŠ G. MASARYK

K SEDMDESÁTINÁM JEHO
PRO MLÁDEŽ NAPSAL

ARNE NOVÁK

O D K A Z

PRAHA II., OPATOVICKÁ UL. 9

1 9 2 0

Otec vlasti.

Rodina jest potud šťastna, pokud v jejím čele stojí moudrý a laskavý otec, k němuž všichni členové vzhlíží s láskou a s důvěrou. Netoliko jeho starostlivá péče, jeho pracovní úsilí, ale i jeho veliké životní zkušenosti a světlý příklad naplňují radostí a pýchou srdce dětí, které pak uchylují se k milovanému tatíčkovi i tehdy, když dospěly. Jako jednotlivci i národové uctívají a milují některé vynikající muže, kteří se jim osvědčili tím, čím jest otec rodně; někdy tyto vyvolené a požehnané muže přímo jmenují svými otci. Národ český do nedávna přisuzoval tento čestný název a tuto láskyplnou důvěru dvěma výtečným osobnostem: již ve školách učí se mládež o Karlu IV., Otci vlasti a o Františku Palackém, Otci národa.

Ale jaký rozdíl mezi těmito oběma muži, tolik drahými každému věrnému Čechu! Ve čtrnáctém století byl Otcem vlasti dědic panovníckého trůnu Přemyslova, korunovaný král a císař ze vznešeného rodu, vychovanec a přítel papežův, spřízněný s předními vladařskými rodinami v Evropě, hromaditel a množitel statků a náhery; lid uctíval jej u vědomí, že se Otec

vlasti sklání blahosklonně s výše svého vladařského stolce ke svým dětem — poddaným. Devatenáctý věk však prohlásil ve Františku Palackém za Otce národa potomka prosté rodiny venkovské, zrozeného v chudičké chaloupce a vyrostlého ve skromných poměrech; nepotřeboval ani státního úřadu a veřejného důstojenství, aby vykonával moc nad dušemi svých vrstevníků, kteří v neunavném učenci, hlubokém mysliteli a výmluvném spisovateli našli otce a vůdce, ukazujícího na obsah i smysl národních dějin a skrze ně i na pravý směr politického a mravního usilování: místo žezla nastoupila kniha, místo panovnického zákona osobní přesvědčení mudrcovo, místo zevní nádhery mravní vážnost.

K těmto dvěma obecně uznaným a celým národem milovaným Otcům vlasti přibyl za našich dnů třetí muž, který drahou Františka Palackého dospěl na výsluní moci Karla IV., první prezident Československé republiky Tomáš Garrigue Masaryk. I jemu přisuzují všichni Čechové a Slováci jednomyslně čestný název Otce vlasti, a to za důmyslný a obětavý čin státnický: jestliže Karel IV. povznesl korunu svatováclavskou k lesku a k moci po období žalostného úpadku českého státu, jestliže František Palacký dovršil snahy národního

znovuzrození českého tím, že národ, sotva pro-
citnuvší z úplné poroby a ponížení, vychoval
a vyzbrojí k zápasu politickému o samostat-
nost, vydoby! T. G. Masaryk nám nezávislý,
samostatný a svobodný stát a to za krvavé
války světové, jejíž osudní původcové usilovali
o bezživotí našeho národa. S jednohlasným
nadšením provolali pak všichni Čechové a Slo-
váci bez rozdílu T. G. Masaryka za první hlavu
své republiky, a takto zastává jakožto presi-
dent T. G. Masaryk totéž místo, které ve
čtrnáctém věku vypíňovala královským způ-
sobem skvělá postava krále Karla IV. T. G.
Masaryk vstoupil tam nadán vlastnostmi učence
z prostého rodu, Františka Palackého; než
začal Československou republiku řídití stát-
nickou mocí, působil jako učitel, spisovatel a
myslitel k duševnímu a mravnímu povznesení
národa, a tato vzdělanost i moudrost T. G.
Masaryka, osvědčeného jakožto učitele učitelů
a vůdce duchů, zaručuje národu, že nový jeho
otec spravovati bude jeho osudy s laskavou
spravedlností, a se zkušenou rozvahou. Že to do-
vede jako pravý otec, dosvědčují českoslo-
venští legionáři, s nimiž v daleké cizině vy-
bojoval naši samostatnost; nejmenují ho jinak
než tatičkem Masarykem a obracejí se k němu
s plnou důvěrou.

Ještě jiné rysy sblíží T. G. Masaryka, jež my jmenujeme Otcem vlasti, s Františkem Palackým, kterého naši otcové a dědové nazývali Otcem národa. Oba slučují ve své osobě i ve své životní dráze všechny tři nejdůležitější kmeny, z nichž se náš národ skládá: oba jsou rodem Moravané, ale prožili nejdůležitější část svého života v Čechách; jestliže však Fr. Palacký vyrostl a vyspěl duševně na Slovensku, má T. G. Masaryk v žilách kapku slovenské krve, ba mluví nejraději slovenským nářečím, které pokládá za svou mateřštinu. Proto Čechové, Moravané i Slováci hlásí se k němu stejně nadšeně jako ke svému krajanu, bratru i otci; celý národ spatřuje v něm ztělesnění nejlepších svých vlastností a podivuje se mu jako svému vzoru. A to vše činí jeho zrozeniny sedmdesáté, dne 7. března, obecným svátkem národním.

Z malých počátků.

Od doby pobělohorské, kdy nejlepší česká šlechta byla popravena neb ze země vyhnána, a kdy ostatní příslušníci našeho panstva se odrodili, jest náš národ ryze demokratický — všichni jeho duševní vůdcové pocházejí z prostého lidu. Dobrovský, Jungmann i Palacký,

Kollár, Čelakovský i Máchu, Božena Němcová, Hálek i Neruda, Fr. L. Rieger, M. Aleš atd. To platí též o T. G. Masarykovi, jehož důsledný demokratism není pouhým náhodným stanoviskem, ale i výrazem životní zkušenosti, ano samého původu. Synek slováckého kočího, narozený v Hodoníně v jižní Moravě, poznal jako dítě na různých místech, kam a odkud se jeho rodiče za službou stěhovali, ještě utiskování poddanského lidu a ponížení panského služebnictva; vnímavého hochu to hnětlo a záhy pojal záměr, aby sám přímým zasažením odčinil křivdy, páchané na chudácích a vyděděncích. V prudkém a ohnivém slováckém hošíku probudily se velmi záhy dva mocné mravní city, jednak smysl pro společenskou spravedlnost, jednak hluboká náboženská, a proto zatoužil malý Tomášek po životním povolání, v němž by mohl tyto mravní city projevit skutkem. Ale chudí rodiče, kteří chlapcovo nadání dílem sami poznali, dílem na ně byli upozorněni od jeho učitelů, neměli dosti prostředků, aby syna dali na dlouhá studia. Navštěvoval průpravou k učitelskému povolání reálku, avšak se čtrnácti roky určili rodiče, aby šel na řemeslo: z Vídně, kde se měl učit zámečnickem, uprchl domů na slováckou dědinu do Čejče a vstoupil jako učedník ke kováři;

práce se mu líbila, ale touha po duševním povznesení hořela v něm jako plamen. Dobří a vzdělaní lidé, kteří včas uhodli, co se v štihlém jinochovi vysokého čela a hlubokých očí skrývá, pomohli tomuto plameni, aby neuhasl v nepříznivých poměrech. Opustiv na radu svého učitele kovářství, znovu se připravoval na učitelskou dráhu a vypomáhal při tom ve škole; ale zpřátelený dobromyslný kněz, jehož přičiněním poznal patnáctiletý Masaryk počátky latiny a francouzštiny, navrhl mu, aby přešel na soustavná studia gymnasiální a podporoval je i hmotně.

A tak r. 1865 ocitá se konečně patnáctiletý Masaryk mezi gymnasisty v Brně a setrvává tam pět let, gymnasiální studia dokončí pak ve Vídni. Student Masaryk, jenž nad spolužáky vynikal věkem i rozhledem životním, byl již rázovitou osobností. Musil si sám dobývat chleba kondicemi a žil často v nedostatku, ale při tom z vrozené velkodušnosti rád vypomohl jiným. Ve škole byl mezi prvními žáky, ale svou odvážnou přímostí a rozhodnou pravdomluvností ocitál se nejednou ve sporech s učiteli, chtěli-li po něm, aby se uchýlil od svého přesvědčení. Vedle školských předmětů pěstoval zvláště cizí jazyky, které otevírají cestu do světa; nebyly to však pouze knihy, co lá-

kalo jeho mysl, nýbrž i život sám, zvláště ruch politický, otázky společenské a náboženské záhady. Byl v pravém slova smyslu zralý, když s dvaadvaceti lety na akademickém gymnasiu ve Vídni vykonal zkoušku dospělosti; leč co znamená více: již tenkrát byl v něm vyvinut onen pravý Masaryk, který měl dary ducha i povahy, předurčující ho, aby zasáhl do dějin svého národu, ba celého lidstva.

Hledání moudrosti.

Po celý život kolísal T. G. Masaryk mezi dvojným povoláním. Hluboce přemítavá mysl vábila jej, aby se oddal studiu vědeckému a aby poznatky co nejrozsáhlejší a nejsložitější uváděl filosoficky v jednotnou soustavu zakrouhlené moudrosti; tu by se byl stal učencem a filosofem. Ale jeho silná vůle zároveň s bystrým smyslem pro praktickou stránku života vedla jej k politice, která obrací výtěžky poznání člověka i společnosti k prospěchu co největšího počtu bližních, jmenovitě vlastního národa. Sem vedla Masaryka znalost cizích řečí i pozorný zájem o veřejné dění a proto mnil se věnovati diplomatické službě, ale tam zkostnatělé aristokratické Rakousko nebylo by nikdy přijalo synka chudého kočího, vyhra-

zujíc výsadní ta místa mladým šlechticům, třeba nenadaným a nevzdělaným.

Proto se T. G. Masaryk rozhodl na vídeňské universitě pro studium filosofie, připravující pro dráhu učeneckou a učitelskou. Nejprve se domníval, že zkoumání starověké vzdělanosti řecké a římské bude zvláště vhodnou průpravou moudrosti, leč sotvaže nahlédl, kterak tu slovíčka ubíjejí ducha, a jak celý starožitnický ráz té vědy odvádí od skutečného života, opustil tento obor a zvolil si čistou filosofii. Nestáčilo mu, aby poznal prameny lidského poznání a aby si osvojil vědu o duši, nýbrž dychtivě badal v knihách i vlastním přemítáním o tom, jak filosofické poznatky působí na vývoj mravnosti a to netoliko jednotlivého člověka, nýbrž celé společnosti. Takto již od universitních let má filosofie Masarykova ráz mravní a obrací se se zvláštní zálibou k sociologii, t. j. k nauce o dění a vývoji společenském. Masaryk sice vyrůstal stranou českého duševního života na školách německých, ale záhy toužil býti učen-
cem a myslitelem čistě českým a to nejen podle jazyka, nýbrž hlavně podle ducha. Proto těžce nesl, že české dosavadní myšlení závisí na Německu, a aby tomu odpomoh', nejprve jako student, později jako učitel zabýval se horlivě také francouzskými, anglickými a ruskými my-

sliteli, učenci a básníky a tázal se, co od nich můžeme a máme přijmouti my Čechové, aniž bychom utrpěli na své samostatnosti duševní.

Za myšlenkové vůdce vybíral si ty filosofy, kteří se smyslem pro skutečnost a s praktickým zájmem o mravní otázky spojují duchovní vzlet a čisté toužení po věčnosti. Již jako mladý doktor filosofie byl proniknut přesvědčením o hlubokém významu náboženství a zvláště křesťanství pro lidstvo. Ve Vídni, velkém městě porušeného života mravního, rozhodl se, že filosofickým úsilím prospěje obrodě společenské: filosof měl býti zároveň lékařem duší a vychovatelem srdcí. Pojav tento smělý a šlechtitný plán, počal na universitě vídeňské přednášeti jako docent a současně po česku i po německu psáti o otázkách vědy i životní moudrosti; záhy vzbudil pozornost doma i v cizině mezi učenci. Byla to doba slavného, mladistvého zápasu o jméno, ale i o chléb, jehož ve Vídni neměl nadbytku třicetiletý učenec, živící soukromými hodinami sebe i svou mladou rodinu, založenou s ušlechtilou Američankou. Avšak takový zápas zoceluje povahu.

Z a č e s k o u v ě d o u.

Roku 1882 konečně se splnila dávná touha poctivých vlastenců českých, kteří od národ-

ního probuzení pokládali za přední úkol duševního života v národě, aby všechny vědy byly pěstovány jazykem mateřským. Staroslovánská universita Karlova vrácena byla z polovice Čechům, a přední učenci jali se o vaškerých oborech vědeckých přednáseti po česku. Mezi ně byl z Vídně povolán také Tomáš G. Masaryk, jenž záhy se stal předním profesorem na mladé české universitě. Posluchačům svým dovedl býti netoliko učitelem, ale i přítelem, jenž je přímo nutkal svými plamennými slovy, aby se poctivě zamýšleli nad otázkami vědeckými, avšak také nad vlastním životem.

Celou českou veřejnost nabádal, aby soudila střízlivě o tom, co již v Čechách vykonáno a aby srovnáním s poměry cizími vztyčovala duševnímu snažení stále vyšší cíle. Rozkvět české vědy a pronikání její do všech vrstev vzdělanstva ležel mladému a horlivému profesoru, který uměl kolem sebe shromážďovati věrné spolupracovníky, vešce na srdci: založil velký časopis naukový, dal podnět, aby byl vydáván Slovník naučný, povzbuzoval ke zřízení rozsáhlé vědecké společnosti, naznačoval, která hlavní díla poučného písemnictví měla by býti překládána do češtiny. Byla to krásná doba vědeckého nadšení Masarykova, kdy tvořivý myslitel byl sám šťasten z při-

chylnosti svých žáků a z rostoucího kruhu svých stoupců — podobnou blaženost z činnosti vlastní prožil o 60 let před tím František Palacký, když se ze Slovenska přestěhoval trvale do Prahy.

Nepřítel lidu.

V obci i v národě dosáhne obecné a nerušené obliby a lásky nejspíše ten, kdo souhlasí s veřejným míněním a šetří vkořeněných předsudků. Ale opravdový vlastenec, jemuž nade vše jde o mravní a myšlenkové povznesení okolí, nestojí o takovou oblibu a lásku; chce být vážen a milován pouze v duchu a v pravdě, jak řekl sám Spasitel. T. G. Masaryk jest z takových hrdých mužů a za nic by nelichotil svým vrstevníkům, kteří se nepřidrží povstivosti v názorech a v jednání. Nikdy ho neodstrašilo, že bude v pobouřené veřejnosti prohlášen za nepřítel lidu, ba za zrádce národa, jakmile se směle dotkne falešných model a jakmile svou láskou k pravdě a k spravedlnosti se rozejde s běžným míněním. Právě naopak: učil své žáky a následovníky, že pro každého povstivého Čecha má pro vždy zůstatí vzorem M. Jan Hus, který vyznává poznanou pravdu, se postavil proti celému tehdejšímu světu církev-

nřmu a vstoupil pro ni dokonce na hranici.

Dvakrát v životě byl T. G. Masaryk odsuzován jako nepřítel lidu a zrádce národa: po první ocitl se uprostřed této obecné nenávisti pro lásku k pravdě, po druhé pro lásku k spravedlnosti.

Při soustavném svém úsilí o povznesení české vědy upozorňoval T. G. Masaryk vždycky slovem i skutkem, že zvláště záleží na kritičnosti, to jest na důsledné snaze ohledati střízlivým rozumem názory a domněnky obecně přijaté a namnoze doprovázené citovou zálibou; kritičnost tato nemá se zastaviti ani před nejdražšími představami a památkami národa. Takovými byly od doby obrozenecké t. zv. Rukopisy, Královédvorský a Zelenohorský, kterými se naše věda a veřejnost chlubily jako díly staročeského básnictví z doby středověké a jako důkazy vzácné vzdělanosti našich dávných předků. Když vědecký rozbor, jehož se T. G. Masaryk sám horlivě účastnil, dokázal, že jsou to padělky příliš ochotných vlastenců ze začátku devatenáctého století, kteří toužili tímto klamem povznésti uvědomění národní, zvedlo se skoro celé české vzdělanstvo v tuším odporu proti odvážným badatelům a bylo prudce rozezleno zvláště na T. G. Masaryka. Ale on neustoupil, naopak uváděl národu na

mysl, že by bylo zhoubno stavěti svou pýchu na lži a svou vědu na sebeklamu — obvinění, že jest zářcem národa, se ozývalo se všech stran a otráslo na dlouhý čas veškerou vážností k T. G. Masarykovi. Dnes, kdy badatelé snesli řadu dalších důkazů o nepravosti Rukopisů, stal se jeho názor obecným a v přísně pravdivém jednání tehdejšího domnělého zrádce národa všichni spatřujeme poctivost i moudrost Otce vlasti, jenž nechce dopustiti, aby jeho bratři, krajané a rodáci se kořili lži, byť sebe příjemnější.

O třinácte let později pobouřil T. G. Masaryk českou veřejnost rozhodným vystoupením v t. zv. procesu polenském, kde se proti ukvapenému názoru i odsudku soudnímu ujal nepatrného Žida, jemuž byla obecně přičítána vražda z pohnutek náboženských. Tenkrát nešlo T. G. Masarykovi ani o bezvýznamnou osobu odsouzenčovu, jako o přísnou spravedlnost a nestrannost soudu a o vyvrácení škaradého i nelidského předsudku o vraždě z bohoslužebných podnětů židovských. I sami universitní posluchači Masarykovi obrátili se tehdy bouřlivě proti svému profesoru, noviny napadaly jeho jméno, tvrdíce, že prý jest podplacen — a.e. jemu, muži neohroženému, byť nadevše zápas za spravedlnost, boj proti před-

sudkům, úsili o mravní čistotu ve veřejném životě — a tak kameny, které dopadaly do jeho oken, měnily se »nepříteli lidu« v růže vítězství!

O lásce k bližnímu.

Společenské křivdy a majetkové rozdíly i rozpory mezi třídami a stavy pozoroval Masaryk jako syn chudých rodičů již v slováckém domově a to již tenkrát se snahou odpomoci této siožité nespravedlnosti. Za studií v Brně a ve Vídni, kde student dochážíval do dělnických schůzí a pozoroval poměry kolem sebe, stupňoval se tento zájem sociální a hledal poučení v odborných knihách. Masarykova oblíbená věda sociologie uváděla jej k samému jádru těchto palčivých otázek, ukazujíc mu, kterak je řeší v Anglii, v Americe, ve Francii a v Německu. Velmi záhy pochopil Masaryk, že nelze tu nápravy očekávat od drobné, byť sebe ušlechtileji myšlené dobročinnosti, nýbrž že jest třeba dvojího: jednak aby v duchu rovnosti všech stavů a tříd byla přetvořena celá lidská společnost, jednak aby jeden každý jednotlivec si stále uvědomoval své povinnosti k celku. Tento Masarykův názor blíží se tomu, co nazýváme socialismem, ale od průměrného

socialistického smýšlení liší se Masarykovy mravně společenské zásady v podstatných věcech. Masaryk, muž v pravdě duchovný, nechce připustiti, že by společenské obrození mohlo se omeziti na pouhou změnu poměrů majetkových, a že vůbec dějiny lidstva jsou jen dějinami hospodářských a hmotných převratů. Rovněž odpírá jeho celkovému nazírání životnímu socialistická víra, že náhlým, násilným obratem se prý změní svět. Masaryk naopak doporučuje pozvolný klidný vývoj, v němž každý jednotlivec běže na sebe úkol a odpovědnost. Své názory vyložil T. G. Masaryk v rozsáhlém a učeném díle »Otázka sociální«, jež se v překladech rozšířilo po celé Evropě; právem se pokládá za jeden z nejhlubších rozborů novodobého socialismu. Ale jako všechny spisy Masarykovy není to suchá kniha střízlivého rozumu, nýbrž zároveň vroucí výraz mravního zanícení spisovatele, jenž se mění často v nádhavého kazatele a karatele, zvláště tam, kde horlí o tom, aby všechny vzájemné vztahy lidí zakládaly se na čistotě, a pravdivosti. Novodobý socialism se nejednou zvrhl v stavovskou a třídní nenávisť; socialism Masarykův není než moderním útvarem křesťanské lásky k bližnímu.

Milovati budeš Boha nadevšecko!

Stejně rozhodně jako hmotářství a požívačnost souvěké společnosti kárával T. G. Masaryk vždycky její lhostejnost k otázkám náboženským. Pro něho samého byly od dětství živou skutečností, která jeho myšlení a cítění stále provázela a znepokojovala. Náboženské přesvědčení se u něho nikdy nepříčilo jeho rozumovým názorům vědeckým a bylo pevnou oporou jeho mravnímu úsilí. Takto se jevilo jako pravý opak jakékoliv pověry a každého zpátečnictví. I dovedl v bohaté své duši srovnat vědu s křesťanstvím, což se zdálo mnohým novodobým myslitelům cílem nedostupným. Dejista napomáhalo mu při tom zvláštní založení jeho povahy, v které vedle vzácně složitého rozumu, ukryt jest hluboký cit — a právě náboženskost není možna beze spojení citovosti s rozumovostí.

S křesťanstvím vyznává T. G. Masaryk otevřeně, že věří v osobního Boha a v nesmrtelnou duši lidskou. Prakticky a mravně založená jeho povaha odyozuje odtud několik požadavků pro náš život. Každý z nás žij tak, jakoby si neustále uvědomoval božskou přítomnost při každém svém činu; a každý čin budiž nám prostředkem, abychom se Bohu při-

podobňovali a blížili. Naše veškeré skutky buďtež výrazem úcty k nesmrtelné duši vlastní i duši bližního — takto z náboženského přesvědčení Masarykova opětně vyplývá jeho společenskomyšlenkový požadavek. T. G. Masaryk nestojí se svým náboženským názorem moderně křesťanským sám, nýbrž hlásí se za žáka velikých ruských myslitelů hlavně L. N. Tolstého a Dostojevského, které k nám ve spisech uváděl jako bratrské učitele moudrosti a pronikavé znalce záhad duševních.

Po stopách M. Jana Husi a Jana Amose Komenského.

Jsou-li mezi všemi Slovany v přítomné době Rusové národem nejnáboženštějším, byli jsme my Čechové jim již ve století patnáctém, kdy proti celé Evropě za pravdu duchovní postavil se národ Husův a Žižkův. Proto každý Čech, zabývající se poctivě náboženskými otázkami, musí se zamyslet nad obsahem českých dějin reformatičních, jež vydaly po M. Janu Husovi myslitele tak hluboké, jakými byli Petr Chelčický neb Jan Amos Komenský; T. G. Masaryk neustával vybízeti, abychom všichni kráčeli v jejich stopách, věrni bratrské lásce k bližnímu a křesťanské lidskosti.

Tento hlas nebyl v Čechách neznám, vždyť s podobnými výzvami se ke svému národu obrací František Palacký, důsledný následovník Jednoty českobratrské a její první dějepisec. T. G. Masaryk na příkladě Palackého a jeho druhů ukazoval, že náboženské úsilí české reformace zůstává zachováno i v našem národním probuzení a že na jeho mravních zásadách vybudována jest vlastně také celá naše politika od památného roku 1848; pokračujme tedy tam, kde národní obrození přestalo, jenom tak se nám podaří překonati úplně Bilou horu, na níž poražena byla s naší svobodou politickou česká myšlenka nábožensko-mravní.

V řadě drobných i rozsáhlejších spisů vykládal T. G. Masaryk tyto zásady, které shrnuje stručným a významným názvem »Česká otázka«. Nejjemnější knížku vzniklou z úchvatné přednášky posvětil M. Janu Husovi, takřka ochránci našeho dějinného úsilí, nejobjemnější a nejdůkladnější dílo věnoval Karlu Havlíčkovi, věčně mladému učiteli národní a lidové politiky, statečnému bojovníku za práva, který k Husovu heslu: »Miluj pravdu, mluv pravdu, drž pravdu, haj pravdy až do smrti!« připojil stejně významné pravidlo životní pro každého Čecha: »Moje heslo poctivost a síla«.

V předvečer světové války.

Ke Karlu Havlíčkovi, jako ke svému zvláštnímu miláčkoví a ke svému vzoru, hlásil se Tomáš G. Masaryk zvláště v politice, do níž vstoupil činně poprvé r. 1891 jako poslanec vídeňské říšské rady a zemského sněmu českého; nestal se arcib politikem bez náležité přípravy. Přál si vždycky, aby politika byla výsledkem mravního názoru na život, společnost i národ; opovrhoval prázdny, byť sebe krásněji znějícími slovy a žádal místo nich drobnou, trpělivou lidovou práci; zdůrazňoval, že politika není možná bez rozvahy a rozhledu. V tom ve všem byl dědicem a pokračovatelem Karla Havlíčka, ale převýšil jej důsledným požadavkem, že novodobá politika musí mít uvědoměný ráz sociální.

Již v prvních dobách své poslancecké činnosti měl T. G. Masaryk znamenité úspěchy tím, že se důmyslně a odvážně zároveň dotýkal otázek v Rakousko-Uhersku nejdůležitějších, ale přes to opustil na dosti dlouhý čas tuto dráhu, aby se zabral v samotě do vědeckých prací, pohnut ostatně i tím, že politická strana, k níž náležel a již dopomohl ke cti, se s ním nesrovnávala. Později postavil se v čelo samostatné politické skupiny a znovu se sta: po-

slancem na říšské radě, kde v l. 1907—1914 náležel k nejvýznamnějším osobnostem; byl vůbec od své padesátky jako spisovatel, učenec a myslitel veličinou světovou. Cestami po Americe a zvláště studii v Rusku, z nichž vzešla dvojdílná kniha evropské pověsti »Rusko a Evropa«, získal si široký rozhled po politice světové a dovedl se s jejího hlediska britkým a pevným zrakem dívat na události v Rakousku a jejich spojení se současnými dějinami. Viděl opravdu do dálky. Tušil, že v Rusku vypukne revoluce; odhalil za slavných jihoslovanských procesů, kterak Rakousko a Uhry chtějí vehnati lžemi a podvody malé Srbsko do války; předpokládal blízkost krvavé srážky Slovanstva s německými a maďarskými spojenci. Varoval Rakousko před úskočnou a tajnou politikou, která dává osudy národa v ruce neodpovědných státníků; odsuzoval co nejrozhodněji nadvládu plemen a národů v jedné říši; ukazoval výmluvně, že my Čechové musíme proti germánské politice násilí a moci, která jest hotova domáhati se prospěchu krví a železem, stavěti svůj mravní a lidský názor, že právo jde před násilím. Všichni malí, jmenovitě jihoslovanští národové naslouchali prorockým slovům politického myslitele s vděčným souhlasem; za to vídeňská a pešťská viá-

da chystala se přes tyto varovné hlasy vydati osud své říše a svých národů katastrofě, kterou připravovalo zpřátelené Německo, opírající se o svůj meč a o nemravné přesvědčení, že tam, kde jest moc, jest i právo.

Nezabiješ!

V srpnu roku 1914 vypukla světová válka. Dvě veliké mocné říše, ozbrojené až po zuby, Rakousko-Uhersko a Německo, napadly své malé sousedy Srbsko a Belgii, ale těmto na ochranu práva postavily se po bok ostatní evropské mocnosti Rusko, Francie i Anglie, později také Itálie a Amerika. Němečtí politikové prohlašovali, že nyní jde o vyhlazovací válku německé moci a síly proti Slovanstvu a pokládali všechny prostředky za přípustné, jen aby dosáhli svého nelidského cíle; rakouská vláda proti vůli našeho národa posílala české vojáky v celých šicích proti ruským a srbským bratřím. Ač se z prvu vítězství klonilo na stranu německo-rakouskou, byli vůdcové českého národa od počátku přesvědčeni, že Anglie s Francií i Rusko zvítězí, a že nám tyto mocnosti zaručí samostatnost na troskách rakousko-uherského mocnářství, které se za války osvědčilo zchátralým; této víry nepozbyli ani,

když vlivem vnitřního rozvratu Rusko složilo zbraně.

Toto přesvědčení choval také Tomáš G. Masaryk, jehož předválečná činnost ukázala, že císařství Rakousko-uherské nemá odvahy dáti svým slovanským národům jejich právo a že tudíž jest odsouzeno k zániku. Proti německo-rakouskému zbožňování moci a násilí obracela se jeho víra v mravní základy státního života; jeho český demokratism viděl v císařské krutovládě vídeňské i berlínské překážky pokroku. Ale T. G. Masarykovi nestačilo přihlížeti k událostem přes hranice, sám chopil se díla a opustiv Čechy, za pomoci některých věrných žáků, jal se v cizině pracovati úsilivně k uznání politických nároků českého národa, pro něž doufal na zříceninách Rakousko-Uherska zbudovati samostatný stát a to v těsném spojení zemí koruny svatováclavské se Slovenskem, po staletí ovládaném Maďary. Podnikal cesty po celém světě, vydával se v životní nebezpečí, přemlouval vůdčí státníky evropské i americké a působil mocně jak vahou svého jména, tak úplnou nezištností a otevřenou čistotou svého jednání.

Ale když si uvědomil, že všechny státy a národy v Evropě bojují o své právo a o nový řád světa s mečem v ruce, kdežto my posky-

tujeme spíše vojenské své síly nepřátelům své věci, zamyslel se bolestně a řekl si: Také my Čechové, potomci Husitů, musíme položit za svou věc na bojištích životy; z oněch českých mužů, kteří nedovedouce snést se svým svědomím, aby za Rakousko prolévali krev, přešli pod ruské prapory, musí vzniknouti české národní vojsko, které po boku našich politických přátel a spojenců vydobude nám český stát. Ale citlivé svědomí jeho se ptalo, zda my, dědicové zásad Petra Chelčického, odsuzujícího každou válku, máme brániti svého práva krvavě. Neměl by si právě národ Českých bratří uvědomiti příkaz bible: Nezabiješ? A neplatí zvláště pro nás slovo Spasitelovo: Zastrč meč do pochvy, kdo mečem zachází, mečem schází? Na to dovedl si T. G. Masaryk odpověděti rozdílem mezi válkou obrannou a útočnou, mezi sebezáchranou a násilím a uložil svému národu, aby se vyzbrojil v cizině na obranu proti násilí a na uhájení svého životního práva.

Tatíček Masaryk.

Takto za vedení Masarykova vznikly nejprve v Rusku, později i ve Francii a Itálii proslulé československé legie, jež vojenskými činy

na různých bojištích evropských a asijských, jmenovitě pak slavným postupem Sibiří se staly světoznámými, a to netoliko pro své hrdinské skutky, pro neslýchané odřikání, pro přísnou vojenskou kázeň, ale i pro mravní svou sílu, pro bratrského svého ducha. Tázal-li se kdo československých legionářů, komu jsou zavázáni za tyto své přednosti, hrdě odpovídali: Tatičku Masarykovi, jenž nás stvořil, zorganizoval, vychoval a stále zahřívá pečlivou svou láskou.

Hrdinství legií a Masarykovo neunavné úsilí státnické přinesly ovoce, velmoci západní a hlavně Masarykův sourodý přítel prezident Spojených států amerických Wilson uznali právo československého národa na samostatný stát, který si měli Čechové a Slováci zbudovati na rumech Rakousko-uherského císařství, na podzim r. 1918 vojensky nadobro přemoženého. Tak se stalo, a dnem 28. října 1918 udeřila hodina osvobození: v Praze prohlášena Československá republika, a jednomyslným rozhodnutím nadšeného i vděčného lidu svolán Tomáš G. Masaryk za jejího prvního presidenta, muž, jenž z lidu vyšel, pro lid po celý život pracoval, ale lid vždycky také povznášel k pravdě, mravnosti a spravedlnosti.

V národě osvobozeném.

Teprve čtvrt roku po osvobození národním a ustavení Československé republiky, dne 21. prosince 1918, vrátil se prezident T. G. Masaryk do Prahy z ciziny; odcházel jako politický psanec, vracel se v nevídaném triumfu jako osvoboditel a hlava mladého státu. Srdce všech, mužů i žen, starců i dětí, prostých i učených, jásala mu v ústřety netoliko díky za nesmírné, ba nadlidské činy a oběti, které za nás za všechny za války podstoupil, ale zároveň v plné důvěře, že právě on, lidový vladař povoláný z moci i vůle národa bude spravovati nadále osudy Československé republiky blahodárně a moudře. Nikdo nepochyboval, že prezident Masaryk, Otec vlasti Masaryk, založí své státnické umění na týchž zásadách, jimiž se vždy řídil Masaryk myslitel, Masaryk učitel, Masaryk »nepřítel lidu«: na pravdě a mravnosti, na spravedlnosti a lidství, na lásce k bližnímu a na živé, duchovní víře v Boha — pravý dědic Husův a Komenského.

Tuto jasnou jistotu obnovujeme si všichni v den sedmdesátých zrozenin prvního svého presidenta a s dětinskou láskou k tatíčkovi Masarykovi si umiňujeme, že se vždy a všude v soukromí i ve veřejnosti, chceme řídití jeho zásadami, v nichž ožilo bohatýrské smýšlení husitské a životní ušlechtilost Českých bratří.

K oslavám Masarykovým doporučujeme tyto pomůcky:

a) **K přednáškám:** 1. Pro mládež: od E. Rá-
dla (Bohatýrstvo č. 1, Unie — Kč 1.—), od Rud.
Vonky (Hrnčíř, Nymburk — Kč 1.—), od Arn. No-
váka (Odkaz, Praha II., Opatovická) Kč 1.50. 2. Pro
dospělé: Masarykova čítanka, vyd. K. J. Obrá-
til (Uh. Hradiště, II. vyd., Kč 8.—). — Studie ži-
votopisné a povahopisné: od J. Herbena
(nákl. Polit. čtení č. 1, 1910, za Kč 1.—), JUDra Fr.
Veselého (G. Dubský, za 2 Kč), od E. Šterna (II.
vyd., G Dubský, za 2 Kč), od P. Váši (Barvič a No-
votný v Brně, II. vyd., za Kč 1.60), od K. Štecha
(Unie, za Kč 1.20), od Arn. Denise (přel. Jindř.
Vančura, Fr. Šimáček, za 90 h), od Jar. Doležala
(nejlepší životopis, Polygrafie v Brně, za 12 Kč) a
od J. A. Bláhy (péčí ministerstva školství, za 1 Kč,
obsahuje oslavné básně k jeho uctění).

b) **Básně** (obsaženy též v uvedeném spisku Blá-
hově): od V. Dyka: Na uvítanou (Lumír 1918), od
St. K. Neumanna: Pozdrav T. G. Masarykovi (Fr.
Borový, za 80 h), od J. S. Machara (s hudbou V.
Nováka, vydal M. Urbánek) a Ant. Klášterského:
Česká mládež presidentu T. G. Masarykovi.

c) **Sbory.** Smetana: Sláva Tobě, velký Slávy
synu; Věno; Vít. Novák: »Masaryku« (na slova
Macharova); Praus: Chorál Čechů; Bendl: Svoji
k svému; Suk: Nechte cizích, mluvte vlastní řečí.
— **Solové.** Smetana: Nekamenujte proroky;
Novák: Balada o duši Jana Nerudy; Dvořák
v Jakobín, »Světlem jsme bloudili« (dvojzpěv
pro baryton a soprán). — **Klavírní skladby.** Sme-
tana: V Čechách, Tábor, Blaník, Slavnostní po-
chod, Z domoviny (s houslemi); Dvořák: Slo-
vanské tance.

MLÁDÍ A ŽIVOT

SBÍRKA VÝCHOVNÝCH LETÁKŮ.

Řídí Zdeněk Záhoř.

Č. 1. Pohlaví - Láska - Mateřství.

Pro dívčí dorost od 14 let napsal Zdeněk Záhoř.
Druhé vyd. (12.000 ex.) rozebráno. Třetí vyd. v tisku.

Č. 2. Pohlaví - Láska - Otcovství.

Pro mužský dorost od 15 let napsal Zdeněk Záhoř.
Druhé vydání (20.000 exemplářů).

Cena obou letáků: V novinovém formátu 60 hal.,
v knižním 2 K.

Posudky úředních orgánů jednot sokolských
i dělnických:

»VĚSTNÍK SOKOLSKÝ« 1920, č. 2. Knižky jasného života. Vydavatelské družstvo »Odkaz« vydalo dvě knižčky prof. Záhoře: »Pohlaví - láska - otcovství« a »Pohlaví - láska - mateřství«. Spisky ty psány jsou pro dorost mužský od 15, ženský od 14 let. Poučují mládež milým a čistým způsobem jednak o orgánech pohlavních a jejich úkolech, jednak a hlavně o pohlavní lásce, o vznešenosti a štěstí otcovství a mateřství. Věc pojata a líčena je tu tak vznešeně, zdravě a krásně, že musí vykonati veliký vliv na způsob života mladého čtenáře. Knižek takových už dávno bylo třeba, v dnešní době jest vydání jich pravým dobrodíním jednak mládeži, jednak jejím vychovatelům. Doporučujeme jednotám našim, aby knižky ty rozšiřovaly mezi

mládeži co nejvíce; bylo by záhodno, aby ji dostával každý dorostenec nebo dorostenka při vstupu do Sokola. Knížka vykoná nám veliký kus vlastní sokolské práce. Pelikán.

»TĚLOCVIČNÝ RUCH«, orgán svazu Tělocvičných jednot dělnických 1919, č. 22.: Nesnáze pohlaví v mládí: Neklidnému a bezradnému mládí posloužil hodně Zdeněk Záhořím, že vydal dva poučné a zajímavé letáky, v nichž novým způsobem vykládá mladým lidem záhady jejich pohlaví. Představme si, čtenáři, mladého hocha nebo dívku (15—18 let), v nichž se probouzí jejich pohlavní pud v době vyspívání tělesného a duševního. Znamená to veliký převrat v jejich životě: všechno jejich myšlení i citění nabývá nového rázu, mladík i dívka vidí všechno jinak — hlavně však cítí nesmírné rozpaky před novými objevy životními. Pocítí záhy trpce svojí nevědomost, hledá vysvětlení. A podle temperamentu najde je různě: u starších souduhů uslyší úryvkovité, jizlivé poznámky, v knihách tajemné narážky. A tak si na tomto podkladě vykonstruuje vlastní představu, ne příliš utěšenou — anebo najde důkladné poznání v předčasných erotických dobrodružstvích. Těmto mladým hochům a dívkám dejte do rukou letáky Záhořovy a vykonáte dobrý skutek, ba přímo uchráníte mnohé z nich před mnohými pohromami životními. A vám, mladí přátelé, radím opravdu upřímně: kupte si letáky a čtěte je pozorně a vážně. Uvědomili jste si, že musíte být především poslušni zákonů životních, pro všechno tvorstvo závazných? Zhřešíte-li proti některému z těchto životních zákonů, čeká vás trest — a ten netkví v tom, že zemřete, ale tkví v tom, že váš osobní život bude ochromen právě v období svého největšího rozkvětu. Jedním z nejdůležitějších zákonů životních je zákon o zachování života. Život jednotlivce končí ovšem vždy

smrtí — dříve však než člověk umře, uvidí zrození nového života. Člověk je smrtelný — život však je nesmrtelný. A schopnost plození, tajemství vzniku nového života individuálního, je u člověka tajemstvím jeho pohlaví. Je pak možno se dívat na tuto pohlavní schopnost tak cynicky a hrubě, jak to činí dnes lidé? Zdeněk Záhoř ve svých letáčích výmluvně vypravuje o této souvislosti všeho životního dějství, o této posvátnosti života. Učí hned svým úvodem úctě k životu. — To je v pravdě moderní nazírání, znamenající kladný poměr k životu. V letáku určeném pro dorost dívčí zvláště obšírně mluví o pohlavním životě ostatního tvorstva, rostlin i zvířat — a pak teprve pokračuje v popisu ústrojí pohlavních u ženy a k popisu jich funkce. O mateřství, o průběhu i o vznešeném poslání mateřství, o lásce a jejím působení na vztah muže a ženy, o tom zvláště jemně a uctivě promlouvá. Varuje před pohlavními neřestmi a před pohlavními chorobami — činí tak taktně a rozumně. V letáku pro dorost mužský kapitola o pohlavních morech je rozšířena a připojena stať o prostituci. V těchto letáčích je především velmi sympatické to zdůrazňování vážnosti v otázkách pohlavních a ten odpor proti nečistému myšlení, mluvení i jednání. Šíří se dnes zlo pohlavních morů — nelze mu jinak čelití než touto cestou. Ne zákony, ne tresty, ne prohlídky před sňatkem — ale vážnost a taktnost v otázkách pohlavních. Chceme-li vyhubit zlo pohlavních i nepohlavních chorob — musíme docílit toho, aby zdraví stalo se nejen předmětem úřední péče — nýbrž, aby všeobecně se změnilo celkové nazírání životní u nejjirších vrstev. Štěstí života každého jednotlivce závisí mnoho na tom, jak si rozřeší a upraví nesnáze, jež zdánlivě pů-

sobí pohlaví. Proto vy všichni, kteří s rozpaky sledujete první záchvěvy svého pohlaví, vězte, že máte velice brzo rozhodovat o celé své budoucnosti. Čiňte tak vážně a důstojně. Budete-li na rozpacích, nehleďte ve výkladních skříních knihy s dráždivými názvy a obrázky — kupte tyto vážné letáky a čtěte pozorně, velmi pozorně.

MUC. L a d. R o h á ě k.

Č. 3. Božena Němcová. Její náboženství a idea lidství.

Napsala Marie Záhořová - Němcová.

Vydání novinové 40 hal., knižní K 1'40.

Při postavách našich buditelů zapomínáme zhusta, že byli většinou lidmi věřícími, přehlízíme jejich stránku náboženskou, Dnešní doba rozkolísaná, hledající nové dráhy tolikerym směrem a tudíž i po stránce víry, bude nucena stále vraceti se ve svých pochybách k velkým postavám našich dějin i našeho písemnictví. Zejména mladým lidem při dnešní nedostatečné výchově náboženské je nutno připomenouti, že mravní velkost vždy bývá sdružena s náboženským přesvědčením. Autorka letáku stopuje náboženský život Boženy Němcové od světlé živé víry babiččiny, jež vstřípla vnučce první představy náboženské i záady mravní, k náboženské krizi v době dospívání až k ustálenému názoru náboženskému, jenž trpící ženě byl posilou na její trnité pouti. Ukazuje, jak mravním základem jejího náboženství je lidskost, jež nedovede nečinně přihlížeti fysické nebo mravní bídě spolublížních, Život Němcové, jež dovedla jen milovat a nikoho nenávidět, je to sláskem, že světectví a světskost jsou k sobě blíž, než zpravidla se myslí.

»Mládí a život« sbírka výchovných letáků, vychází nejméně 6krát do roka. — Jednotlivá čísla po 40 hal., až 2 K. — Řídí Zdeněk Záhoř. — Vydává vydavatelské sdružení »Odkaz«, Praha II., Opatovická 9. — Tiskem Lidové knihy J. Skalák a spol. v Praze.